

Odnos percipiranog roditeljskog ponašanja i obiteljske klime s privrženošću kućnim ljubimcima kod srednjoškolaca

Lukačević, Arijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:938169>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Sveučilišni jednopredmetni preddiplomski studij psihologije

Arijana Lukačević

**Odnos percipiranog roditeljskog ponašanja i
obiteljske klime s privrženošću kućnim ljubimcima
kod srednjoškolaca**

Završni rad

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Sveučilišni jednopredmetni preddiplomski studij psihologije

Odnos percipiranog roditeljskog ponašanja i obiteljske klime s
privrženosti kućnim ljubimcima kod srednjoškolaca

Završni rad

Student/ica:

Arijana Lukačević

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Jelena Ombla

Zadar, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Arijana Lukačević**, ovime izjavljujem da je moj završni rad pod naslovom **Odnos percipiranog roditeljskog ponašanja i obiteljske klime s privrženosti kućnim ljubimcima kod srednjoškolaca** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 23. rujna 2022.

SADRŽAJ

Sažetak.....	1
Abstract.....	2
1. UVOD.....	3
1.1 Definiranje adolescencije.....	3
1.2 Definiranje obitelji.....	4
1.2.1 Roditeljsko ponašanje.....	4
1.2.2 Obiteljska klima.....	7
1.2.3 Tko sve čini obitelj? – Kućni ljubimci kao članovi obitelji.....	10
1.3 Privrženost adolescenata kućnim ljubimcima.....	11
2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE.....	14
3. METODA.....	15
3.1 Sudionici.....	15
3.2 Instrumenti.....	15
3.3 Postupak.....	18
4. REZULTATI.....	19
5. RASPRAVA.....	24
6. ZAKLJUČAK.....	30
7. LITERATURA.....	31
8. PRILOG.....	40

Odnos percipiranog roditeljskog ponašanja i obiteljske klime s privrženosti kućnim ljubimcima kod srednjoškolaca

Sažetak

Percipirano roditeljsko ponašanje se odnosi na način doživljavanja roditeljske emocionalnosti i kontrole od strane djeteta. Pokazalo se kako djeca koja percipiraju svoje roditelje emocionalno toplijima imaju manje simptoma anksioznosti, depresije i socijalnog stresa te kako imaju više samopouzdanja i razvijaju bliskije interpersonalne odnose. Nadalje, obiteljska klima se definira kao međusobna podrška članova obitelji, njihova kohezivnost i emocionalna povezanost, a pozitivna obiteljska klima je ključna za uspjeh cjelokupnog razvoja djeteta. Pokazalo se kako djeca koja odrastaju u pozitivnoj obiteljskoj klimi osjećaju veću privrženost prema drugim članovima obitelji. Prema rezultatima dosadašnjih istraživanja, ove dvije varijable igraju ulogu u razvoju privrženosti djeteta ne samo svojim ljudskim članovima obitelji, već i svojim kućnim ljubimcima. Privrženost je pojam koji se odnosi na trajnu emocionalnu vezu pojedinca u odnosu na jednu ili više značajnih osoba, ali i životinja. Pokazalo se kako djeca i adolescenti spontano navode svoje kućne ljubimce, specifično mačke i pse, kao bliske prijatelje i socijalnu podršku. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos percipiranog roditeljskog ponašanja i obiteljske klime s privrženosti kućnim ljubimcima kod srednjoškolaca. U istraživanju je sudjelovao 151 srednjoškolac (67 srednjoškolca, 82 srednjoškolke te 2 sudionika koji se nisu htjeli izjasniti po pitanju spola). Prosječna dob sudionika je bila 16.57. Podaci su prikupljeni putem online ankete izrađene u softveru *Google Forms*, a sudionici su ispunjavali *Upitnik roditeljskog ponašanja URP29*, *Skalu obiteljske klime* te *Adaptiranu Lexington skalu privrženosti kućnim ljubimcima*. Utvrđeno je kako su sudionici koji percipiraju roditeljsku podršku povoljnijom privrženiji svom kućnom ljubimcu. Nije utvrđena statistički značajna povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i popustljivosti te restriktivne kontrole roditelja. Nadalje, nije utvrđena statistički značajna povezanost između obiteljske klime i privrženosti kućnim ljubimcima. Konačno, ispitana je razlika u privrženosti srednjoškolaca mačkama i psima te se pokazalo kako su vlasnici pasa privrženiji svojim kućnim ljubimcima od vlasnika mačaka.

Ključne riječi: percipirano roditeljsko ponašanje, obiteljska klima, privrženost kućnim ljubimcima

The relationship between perceived parental behavior and family climate with attachment to pets in high school students

Abstract

Perceived parental behavior refers to the way of experiencing parental emotionality and control from the child's standpoint. It has been shown that children who perceive their parents as more emotionally warm exhibit fewer symptoms of anxiety, depression and social stress, have more confidence and develop closer interpersonal relationships. Family climate is defined as mutual support of the family members, their cohesiveness and emotional bond, and it is key to the success of the overall development of a child. It has been shown that children and adolescents who grow up in more favorable family climate feel stronger attachment to other family members. According to previous research, these two variables play a significant role in the development of the child's attachment not only to their human family members, but their pets as well. Attachment is a term that refers to a longterm emotional relationship of an individual with one or more significant persons, but also animals. It has been shown that children and adolescents spontaneously refer to their pets, specifically cats and dogs, as their close friends and social support. The aim of this study was to examine the relationship between perceived parental behavior and family climate with attachment to pets in high school students. 151 participants took part in this research (67 male, 82 female and 2 participants who wished not to disclose their gender). Mean age of the participants was 16.57. The data was collected via an online questionnaire constructed in the software *Google Forms* and the subjects filled out the *Parental behavior questionnaire URP29*, *Family climate questionnaire* and the *Adapted Lexington questionnaire of attachment to pets*. It was found that participants who perceived their parental support more favorably formed a stronger attachment to their pets. No statistically significant relationship was found between the attachment to pets and parents' permissiveness nor between the attachment to pets and parents' restrictive control. Furthermore, no statistically significant relationship was found between the family climate and the attachment to pets. Finally, the difference between high school students' attachments to cats versus their attachments to dogs was examined and the results show that dog owners are more attached to their pets than cat owners.

Key words: perceived parental behavior, family climate, attachment to pets

1. UVOD

1.1 Definiranje adolescencije

Adolescencija se odnosi na razdoblje života između djetinjstva i odrasle dobi, odnosno otprilike između 10. i 21. godine pojedinčeva života (Kapur, 2015). Početak adolescencije obilježava ulazak u pubertet – pojavom fizičkih promjena na djetetovu tijelu, kao što su nagli tjelesni rast, razvoj sekundarnih spolnih karakteristika i slično (Berk, 2007). Adolescencija završava onda kada osoba postigne punu psihološku i fiziološku zrelost. Međutim, unatoč ovoj definiciji, razne kulture na adolescenciju gledaju na razne načine. U nekim je kulturama normalno da adolescenti preuzimaju ulogu odrasle osobe, dok se u drugim to od njih ne traži sve dok ne dosegnu određenu dob – primjerice kasne dvadesete godine, odnosno dosta nakon završetka adolescencije (Newman i Newman, 2011, prema Cocha, 2019). Također, valja uzeti u obzir i razlike na koje se nalazi između pojedinaca, s obzirom na to da se ne razvijaju svi istim tempom te da razni biološki, psihološki i socijalni faktori na različit način utječu na različite ljude (Hazen i suradnici, 2008). Stoga su neki autori predložili kako bi se adolescencija trebala definirati kroz određene razvojne zadatke za koje se očekuje da će ih pojedinci u tom razdoblju savladati. Havighurst (1948) je postavio jednu ovakvu teoriju koja se sastoji od čak sedam razvojnih zadataka, a oni su: uspostavljanje zrelih odnosa sa vršnjacima oba spola, uspostavljanje maskuline ili feminine socijalne uloge, prihvaćanje vlastitog tijela i njegovo održavanje, postizanje emocionalne neovisnosti, priprema za brak i obiteljski život te karijeru, usvajanje vrijednosti i etičkih pravila te uspostavljanje želje i kao rezultat postizanje socijalno odgovornog ponašanja. Naravno, u suvremenom svijetu neke od ovih zadataka se više ne smatra neophodnima, kao što su uspostavljanje maskuline i feminine socijalne uloge ili pak priprema na brak i obiteljski život, s obzirom na to da se tradicionalne rodne norme vide kao ograničavajuće i potencijalno štetne, a na brak i stvaranje obitelji se više ne gleda kao na neophodne za postizanje sreće i ispunjenosti kroz život. Međutim, ostali navedeni razvojni zadaci su i dalje iznimno važni, a u njihovom savladavanju jako važnu ulogu igra okruženje adolescenta. S obzirom na to da su adolescenti uglavnom još u školi, važnu ulogu bez sumnje igraju njihovo školsko okruženje i njihove vršnjačke grupe. Školsko okruženje igra važnu ulogu u školarčevu kognitivnom razvoju (Heyns, 1982), dok su vršnjaci odgovorni za socijalizaciju i razvoj kroz promoviranje različitih modela ponašanja (Brown, 1990). Ipak, jednu od najvažnijih uloga u savladavanju razvojnih zadataka igra obitelj adolescenta.

1.2 Definiranje obitelji

Rosić (2005) obitelj definira kao temeljnu društvenu zajednicu čija je osobitost sustavna briga za odgoj te je kao takva nezamjenjiva. U obitelji dijete doživljava prvu socijalizaciju, prva životna iskustva, postaje svjesno sebe, dobiva reakciju na svoje ponašanje te bi mu obitelj trebala biti prvi izvor ljubavi, prihvaćanja, razumijevanja, zaštite te njegovo sigurno utočište. Upravo je obitelj temelj djetetova razvoja u zdravu, funkcionalnu odraslu osobu. Interakcije na koje dijete nailazi unutar svoje obitelji su značajni zaštitni, odnosno rizični faktor za razvoj sposobnosti psihosocijalne prilagodbe kroz adolescenciju (Vulić-Prtorić, 2002). U suvremenom društvu među članove obitelji se ne podrazumijeva samo krvne srodnike – na primjer, usvojena djeca se vide kao punopravni član obitelji. Međutim, važno je da djeca u obitelji imaju stabilnu roditeljsku ulogu. Odrastanje bez stabilne roditeljske uloge koja bi djetetu pružala neophodnu brigu i po pitanju njegovog fizičkog i po pitanju njegovog psihičkog zdravlja, može rezultirati brojnim fizičkim problemima, kroničnim stresom, problemima u razvijanju zdravih odnosa kroz djetetov razvoj i sličnim razvojnim problemima (McCall, 2011). Ipak, čak i stabilna roditeljska uloga neće rezultirati povoljnim ishodima po dijete ukoliko je odnos djeteta i njegovog roditelja nezdrav. Kvaliteta odnosa s roditeljima povezana je i s internaliziranim (primjerice anksioznost i depresija) i eksternaliziranim problemima (primjerice delinkventno ponašanje ili konzumiranje raznih štetnih tvari) u adolescenciji (Reitz i sur., 2006; Van den Akker i sur., 2010). Način na koji djeca percipiraju ponašanje svojih roditelja, ali i obiteljska klima u čijem stvaranju i sama sudjeluju, su od presudne važnosti za povoljan razvoj djece.

1.2.1 Roditeljsko ponašanje

Odrednice roditeljskog ponašanja je detaljno opisao Belsky (1984) u svom Procesnom modelu determinanti roditeljskog ponašanja. Navodi kako je važno razlikovati utjecaje na roditeljstvo te posljedice roditeljskog ponašanja na dječji razvoj. Među utjecajima na roditeljstvo navodi tri široke skupine čimbenika, a to su individualne osobine roditelja, karakteristike djeteta te kontekstualni činitelji i posljedice. Belsky (1984) smatra da su najutjecajnije determinante roditeljskog ponašanja upravo individualne karakteristike roditelja, a među njih podrazumijeva spol roditelja, osobine ličnosti roditelja, razvojnu povijest roditelja (njihov odnos sa njihovim roditeljima) te njihova znanja i uvjerenja o dječjem razvoju i roditeljskom ponašanju. Od navedenih, najviše nalaza postoji za spol roditelja te se pokazalo

kako postoje razlike između majki i očeva u načinu ponašanja prema njihovoj djeci – majke više brinu i njeguju dijete dok se očevi usmjeravaju na igru s djetetom (Keresteš, 2002). Nadalje, majke su emocionalno toplije prema svojoj djeci u odnosu na očeve te češće koriste psihološku kontrolu, dok očevi češće koriste bihevioralnu kontrolu (Keresteš, 2002). Što se tiče osobina ličnosti roditelja, istraživanja su najviše usmjerena na vezu između poremećaja u psihološkom funkcioniranju i roditeljskog ponašanja. Pa se tako pokazalo da su depresivne majke manje responzivne te se manje prilagođavaju djetetovim potrebama, a često jasno pokazuju svoju tugu i ljutnju. Navedeno rezultira hostilnom i odbijajućom atmosferom koja nepovoljno utječe na djetetovo funkcioniranje te djetetovu psihološku adaptaciju (Zeanah i sur., 1997). Roditelji koji su neurotičniji generalno pokazuju manje prihvaćanja, podrške i emocija svom djetetu te uglavnom zauzimaju autoritarni stil roditeljstva koji obilježavaju visoka očekivanja, strogi nadzor i kontrola a nedovoljno topline i podrške (Kendler i sur., 1997). Po pitanju razvojne povijesti samih roditelja, van Ijendoorn (1995) pokazuje kako roditelji koji su imali zdrav odnos sa svojim roditeljima te koji su uspješni razviti siguran stil privrženosti sa svojim roditeljima, sposobniji svom djetetu pokazati više emocionalne topline, ljubavi, podrške i prihvaćanja. Druga skupina čimbenika koja određuje roditeljsko ponašanje jesu karakteristike djeteta, a sastoji se od djetetova spola, dobi te temperamenta. Što se tiče spola, istraživanja van Hrvatske pokazala su nekonzistentne rezultate. Kosterman i suradnici (2004) navode kako se majke ponašaju jednako prema djeci različitog spola, ali da očevi više interakcija imaju sa svojim sinovima, u odnosu na kćeri te da se djevojčice osjećaju bliskije s majkama nego s očevima. S druge strane, Russell i Russell (1987) navode se kako se roditelji generalno različito ponašaju prema dječacima i djevojčicama, s tim da iskazuju više prihvaćanja i topline prema djevojčicama, a više dominacije prema dječacima. U Hrvatskoj je Macuka (2007) ukazala na sljedeće rezultate: očevi i psihološki i bihevioralno više kontroliraju dječake nego djevojčice dok se dječaci i djevojčice ne razlikuju u procjenama kontrole od strane majke, dječaci procjenjuju više odbacivanja i manje prihvaćanja i podrške od strane majke u odnosu na djevojčice, dok je procjena emocionalnosti od strane oca podjednaka i za dječake i za djevojčice. Po pitanju dobi djeteta, nalazi su nedosljedni – McNally i suradnici (1991) navode kako dob i roditeljska kontrola pozitivno koreliraju, dok Schludermann i Schludermann (1983) pak navode njihovu negativnu korelaciju. Drugim riječima, s jedne strane McNally i suradnici (1991) smatraju kako roditelji više kontroliraju stariju djecu/adolescente nego mlađu djecu, s obzirom na to da su starija djeca podložnija raznim rizičnim ponašanjima te trebaju više pomoći od strane svojih roditelja u obliku kontrole kako bi ih se spriječilo da upadnu u nepovoljne

situacije. S druge pak strane, Schludermann i Schludermann (1983) smatraju kako je roditeljska kontrola najviša u ranijoj adolescenciji a popušta s adolescentovim rastom i razvojem, s obzirom na to da se od starijih adolescenata očekuje da postanu neovisni o svojim roditeljima te da znaju donositi odluke za same sebe. Što se tiče temperamenta, pokazalo se kako sam temperament djeteta ne utječe na njegov razvoj, već utječe indirektno kroz način na koji roditelji reagiraju i nose se s djetetovim temperamentom – neki roditelji ne mogu podnijeti izazove koje djeca s teškim temperamentom donose te se stoga prema djeci odnose na neadekvatan način – primjerice uz nedovoljno pažnje ili neprimjerenim kaznama (Teerikangas i sur., 1998). Konačno, treću skupinu čimbenika tvore kontekstualni izvori stresa i podrške za roditeljstvo. Belsky (1984) među ove čimbenike ubraja roditeljev status zaposlenja, bračni odnos te socijalnu mrežu. Dodge i suradnici (1994) navode kako socioekonomski status značajno negativno korelira sa strogom roditeljskom disciplinom, manjkom roditeljske topline, izlaganjem agresivnom ponašanju odraslih i manjkom majčine socijalne podrške. Carr (2015) pokazuje kako zaposleni roditelji rjeđe razvijaju razne psihičke probleme, primjerice depresiju ili anksioznost. Što se tiče bračnog statusa, Cummings i suradnici (2000) navode kako su bračni konflikti povezani sa većim stupnjem psihološke kontrole te niskom razinom emocionalne responzivnosti. Nadalje, Katz i Gottman (1996) navode kako roditelji koji svoj bračni odnos procjenjuju lošijim nerijetko prema djeci pokazuju manje emocionalne topline. S druge strane, roditelji koji imaju zdrav, funkcionalan odnos sa svojim bračnim partnerom, prema svojoj djeci pokazuju više ljubavi, topline, emocionalne podrške i prihvaćanja (Kendler i sur., 1997).

Što se tiče strukture roditeljskog ponašanja, danas se smatra da postoje dvije osnovne dimenzije, a to su prihvaćanje (još se naziva i toplina ili emocionalnost) te kontrola. Dimenzija prihvaćanja se odnosi na emocionalnu toplinu i ljubav koju roditelji (ne) pokazuju svojoj djeci. Odbijajući roditelji, odnosno roditelji koji se nalaze nisko na dimenziji prihvaćanja, zanemaruju svoje dijete, hladni su prema njemu, kritiziraju ga, neprijateljski su nastrojeni te prema njemu iskazuju pretežito negativne emocije (Keresteš, 2001). Druga dimenzija, dimenzija kontrole, se sastoji od psihološke i bihevioralne kontrole. Pojam psihološke kontrole odnosi se na kontrolu djetetovog psihološkog i emocionalnog svijeta (Burger i Armentrout, 1971). Naime, roditelji koji nastoje postići psihološku kontrolu nad svojim djetetom ne usmjeravaju se na kontrolu i disciplinu djetetovog ponašanja direktno, već nastoje kontrolirati njihov psihološki svijet (Barber i Harmon, 2002). Barber i suradnici (1994) ova ponašanja roditelja opisuju kao intruzivna ponašanja koja otežavaju ili koče procese individuacije koji su ključni za djetetovo formiranje identiteta u adolescenciji. Osim onemogućavanja razvoja psihološke nezavisnosti i

samostalnosti, rezultati ovog načina kontrole jesu i internalizirani problemi u adolescenciji kao što su anksioznost i depresija (Barber i sur., 1994). Psihološka kontrola se uglavnom odvija kroz procese manipulacije, ograničavanja samoekspresije te postavljanja previsokih očekivanja. Pokazalo se kako zastupljenost psihološke kontrole ne opada u razdoblju adolescencije (Barber i sur., 2005). S druge strane, bihevioralna kontrola se sastoji od direktnog upravljanja djetetovim ponašanjem putem postavljanja raznih pravila i ograničenja (Burger i Armentrout, 1971). Barber i suradnici (1994) navode kako slaba bihevioralna kontrola doprinosi raznim eksternaliziranim problemima kao što su riskantno ponašanje, delinkvencija, konzumiranje raznih štetnih supstanci te agresija. Ove dvije dimenzije roditeljskog ponašanja (dimenzija prihvaćanja i kontrole) su kontinuirane varijable te su konceptualno ortogonalne, što znači da je moguće postići visok rezultat na obje dimenzije, nizak rezultat na obje dimenzije ili pak visok rezultat na jednoj a nizak rezultat na drugoj dimenziji (Martin i Colbert, 1997). Suchman i suradnici (2007) pretpostavljaju kako je roditeljska kontrola utjecajnije na promicanje djetetovog socijalno prihvatljivog ponašanja od roditeljske emocionalne topline. Ovi autori su utvrdili kako djeca koja percipiraju više, ali zdrave razine kontrole od strane svoje majke pokazuju manje problema u školskom okruženju i među vršnjacima. Nadalje, ovi autori pokazuju kako djeca koja svoje majke percipiraju emocionalno toplijima imaju manje simptoma anksioznosti, depresije i socijalnog stresa te kako imaju više samopouzdanja i razvijaju bliskije interpersonalne odnose. Iz navedenog se jasno može zaključiti da najpovoljniji utjecaj po djetetov razvoj u adolescenciji i kasnije ima zdrav balans visoke roditeljske kontrole i visoke roditeljske emocionalne topline, odnosno autoritativni roditeljski stil. Za ispitivanje roditeljskog ponašanja najčešće se koriste upitnici koji često imaju dvije verzije: upitnik kojeg roditelji sami rješavaju, odnosno upitnik roditeljske samoprocjene; te upitnik kojeg djeca ispunjavaju, odnosno upitnik u kojem djeca daju svoju procjenu o roditeljskom ponašanju. Roditeljske samoprocjene uglavnom daju pozitivnije rezultate u odnosu na procjene adolescenata što može ukazivati na konfliktne odnose između roditelja i njihove djece (Hoeve i sur., 2009). Ipak, nije utvrđeno koja mjera pruža realističniju procjenu ponašanja roditelja.

1.2.2 Obiteljska klima

Uz roditeljsko ponašanje, na djetetove razvojne ishode u adolescenciji i starijoj dobi značajan utjecaj ima obiteljska klima. Prema Anić i suradnicima (2004), klima se definira kao opće stanje ili raspoloženje u nekoj sredini. Kada se govori o klimi u kontekstu obiteljske klime,

Keresteš (2001) ju definira kao međusobnu podršku članova obitelji, njihovu kohezivnost i emocionalnu povezanost. Dakle za stvaranje određene obiteljske klime su odgovorni svi članovi obitelji, ne samo roditelji. Obiteljska klima kao rezultat može biti pozitivna ili negativna. U zdravim i funkcionalnim obiteljima vlada pozitivna obiteljska klima. U obiteljima s ovakvom klimom prevladavaju zdrava komunikacija, tolerantnost među članovima, poštovanje, emocionalna toplina, ljubav te prijateljski odnosi. Članovi ovakvih obitelji uglavnom dijele zajedničke vrijednosti kao što su važnost obrazovanja, međusobno povjerenje i želja za čestom komunikacijom (Čudina Obradović i Obradović, 2006). Roditelji svojoj djeci posvećuju dosta pažnje ali i ne prelaze granice – članovi obitelji su slobodni postavljati svoje granice, bilo po pitanju privatnosti ili načina izražavanja emocija, a ostali članovi obitelji te granice poštuju i drže ih se. S druge strane, roditelji provode dovoljnu količinu bihevioralne kontrole kako bi osigurali djetetov uspješan razvoj te ih spriječili da se upuštaju u nepoželjne, uglavnom štetne radnje (Keresteš, 2001). Ovakva obitelj je ključna za uspjeh cjelokupnog razvoja djeteta te ih odrastanje u ovakvim okolnostima priprema za zasnivanje vlastitih zdravih obitelji u budućnosti. Negativna obiteljska klima, s druge strane, se može naći u nezdravim i disfunkcionalnim obiteljima. U ovakvim obiteljima ne vladaju prijateljski odnosi i ljubav kao u obiteljima s pozitivnom klimom. Dapače, vladaju niske razine emocionalne topline a visoke razine psihološke i bihevioralne kontrole što onemogućuje djetetu razvoj psihološke neovisnosti i samostalnosti (Keresteš, 2001). Nerijetko u ovakvim obiteljima dolazi i do raznih oblika nasilja, a granice koje njeni članovi postavljaju se ne shvaćaju ozbiljno i ne poštuju se. Negativna obiteljska klima u mnogim pogledima narušava djetetov uspješan razvoj te se njeni negativni utjecaji uglavnom ispoljavaju u adolescenciji na razne načine – Dishion i Loeber (1985) navode kako je obiteljska klima prediktor delinkventnog ponašanja u adolescenciji, a Ary i suradnici (1999) navode kako sukobi u obitelji i niska razina bihevioralne kontrole tijekom adolescencije utječu na odabir delinkventnih vršnjaka za prijatelje.

Obiteljska klima, dakle, utječe na razne aspekte djetetova razvoja. Prema Tomasović (2009) obitelj utječe na tjelesni razvoj djeteta putem tjelesne njege, uvođenjem zdrave prehrane, održavanjem povoljnih higijenskih uvjeta i promicanjem zdravog načina života. Članovi obitelji su odgovorni za poticanje zdravih životnih navika kod drugih članova, bilo izlaskom u šetnje po prirodi, igrom, tjelovježbom, organiziranjem izleta, ali i poticanjem svojih najbližih na važnost rutinskih medicinskih pregleda. U obiteljima pozitivne obiteljske klime, članovi brinu jedni za druge te vode računa o tome da ničiji tjelesni razvoj nije u opasnosti od stagniranja. Nadalje, obiteljska klima utječe i na intelektualni razvoj. Obitelj je odgovorna za

poticanje intelektualnog razvoja svojih članova putem odgovaranja na pitanja, isticanja važnosti školskog obrazovanja, poticanjem na čitanje, organiziranja posjeta muzejima, galerijama, kazalištima i slično – sve od navedenog potiče razvoj kritičkog mišljenja kroz odrastanje (Rečić, 2006). Isto tako, obiteljska klima igra veliku ulogu u emocionalnom razvoju svojih članova. Sheffield Morris i suradnici (2007) navode kako pozitivna obiteljska klima omogućuje djetetu da razvije osjećaj emocionalne sigurnosti i slobodnog izražavanja emocija. Filek (2017) navodi kako djeca koja su odrasla u pozitivnoj obiteljskoj klimi osjećaju veću privrženost prema svojim roditeljima i drugim članovima obitelji te su emocionalno stabilnija i uspješna u reguliranju svojih emocija u odnosima s drugim ljudima. Negativna i nepredvidljiva klima unutar obitelji može rezultirati visokom emocionalnom reaktivnošću djeteta, ili pak time da pojedinac u kasnijem životu izražava samo negativne emocije, a da pozitivne gotovo pa ne pokazuje (Moges i Weber, 2014, prema Filek, 2017). Što se tiče socijalnog razvoja djeteta, Way i Rossman (1996) navode kako pozitivna obiteljska klima pozitivno utječe na socijabilnost djece, njihov demokratičan stav prema drugim ljudima, manji broj konflikata u koje se upuštaju te ohrabruje djetetovu individualnost. Djeca koja odrastaju u ovakvoj obitelji lakše uspostavljaju povjerenje u druge ljude u odnosu na djecu koja odrastaju u negativnoj obiteljskoj klimi. Pokazalo se i kako članovi obitelji pozitivne klime više uživaju u društvu svojih vršnjaka te pokazuju veću sklonost prosocijalnom ponašanju (Baumrind, 1967). Važno je i navesti kako izloženost intenzivnim konfliktima u obitelji utječe na veću količinu agresivnosti i konflikata u kasnijim odnosima mladih (Martin, 1990). Nadalje, obiteljska klima vrlo snažno utječe na djetetov moralni razvoj – obitelji koje uspostavljaju zdrave moralne vrijednosti i u kojoj vladaju poštivanje i razumijevanje potiču razvoj sustava vrijednosti i kod djeteta. Ukoliko članovi obitelji ne poštuju pravila, granice, privatnost te kada vladaju konflikti, moralni razvoj najmlađih će nedvojbeno patiti (Tomasović, 2009). McKeown i suradnici (1997) na jako jednostavan način objašnjavaju utjecaj obiteljske klime na djetetov razvoj – reflektirat će okruženje koje se doživljava unutar obitelji. Dakle, prema ovim autorima pozitivna klima će rezultirati generalno povoljnijim razvojem djeteta i obrnuto – primjerice, ukoliko dijete svjedoči roditeljskim preljubima i svađama, razvit će loš sustav vrijednosti koje će primjenjivati u svojim budućim odnosima, a ukoliko živi u harmoniji u kojoj se poštuju međusobne granice i privatnosti, imat će više poštovanja i razumijevanja za tuđu privatnost i tuđe načine suočavanja sa problemima.

1.2.3 Tko sve čini obitelj? - Kućni ljubimci kao članovi obitelji

Dakle, jasno je da način na koji se članovi obitelji ophode jedni prema drugima te atmosfera kojoj doprinose nedvojbeno utječu na sveukupan razvoj ostalih članova obitelji. Međutim, postavlja se pitanje – tko sve spada u članove obitelji? Kao što je prethodno već rečeno, obitelj ne čini samo krvno srodstvo. U članove obitelji se nerijetko podrazumijevaju i usvojeni članovi, prijatelji – pa čak ni bračni partneri zapravo nisu krvno srodstvo, a ključni su za ostvarivanje tradicionalnog pojma obitelji. Ipak, danas se nerijetko čuje od strane brojnih ljudi kako u njihovoj obitelji jedno posebno mjesto zauzima njihov krznati prijatelj, odnosno njihov kućni ljubimac. Brojni autori su nastojali utvrditi gledaju li vlasnici na svoje kućne ljubimce kao na punopravne članove obitelji. Pokazalo se kako ih mnogi smatraju jednako bitnim članom obitelji kao i dijete (Brody, 2001; Cain, 1985). Istraživanje provedeno od strane Američkog Veterinarskog Medicinskog Udruženja (American Veterinary Medical Association, 2000, prema Cohen, 2002) ilustrira tople, obiteljske odnose između ljudi i njihovih ljubimaca. Velika količina vlasnika kućnih ljubimaca navode kako na sebe gledaju kao na ljubimčeva roditelja (American Veterinary Medical Association, 2000, prema Cohen, 2002). Tri četvrtine vjenčanih ispitanika navode kako pri ulasku u kuću prvo pozdrave svog ljubimca, a zatim bračnog partnera. Više od pola ispitanih navode kako bi na pustom otoku radije imali ljubimca za društvo umjesto drugog čovjeka. Upitnik koji je proveo Gallup (1996, prema Cohen, 2002) pokazuje kako 65% ispitanih vlasnika mačaka i 39% ispitanih vlasnika pasa spavaju u krevetu sa svojim kućnim ljubimcem. Nadalje, 63% vlasnika pasa te 58% vlasnika mačaka svojim ljubimcima kupuju božićne poklone. Američko Veterinarsko Medicinsko Udruženje (American Veterinary Medical Association, 1998, prema Cohen, 2002) pokazuje kako se mnogi vlasnici žrtvuju za svoje ljubimce kako bi se žrtvovali i za ostale članove obitelji – skoro pola od 1225 ispitanika su naveli kako nerijetko ostaju doma zbog svojih ljubimaca. Nadalje, usprkos savjetima svojih doktora, čak 80% ljudi koji pate od alergija na životinje odbijaju se riješiti svog kućnog ljubimca, a čak 70% njih je nabavilo novog kućnog ljubimca nakon smrti prvog (Cohen, 1997). Istraživanja nadalje pokazuju kako vlasnici u svojim kućnim ljubimcima vide prijatelja koji im donosi sreću i emocionalnu potporu, te opisuju žalost koju osjećaju nakon gubitka ljubimca kao tešku i ozbiljnu (Adams, Bonnett i Meek, 2000; Cohen, 1985; Gerwolls i Labott, 1994; Kay i sur., 1988). Što se tiče načina na koji se muškarci, odnosno žene odnose prema kućnom ljubimcu, nalazi nisu usuglašeni. Mallon (1993) ne nalazi značajne razlike s obzirom na spol, dok Albert i Bulcroft (1990), Johnson i suradnici (1992) te Kidd i Kidd (1989) navode kako žene razvijaju snažniju privrženost svojim kućnim ljubimcima. Dakle, jasno je da

vlasnici sa svojim ljubimcima razvijaju jako poseban odnos. Jedan način na koji se na ljubimce može gledati u kontekstu obitelji jest kao na „funkcionalnu rodbinu“. Prema Pattison i suradnicima (1975), oni predstavljaju članove socijalne mreže koja predstavlja alternativu ili nadopunu biološkoj obitelji. Drugi način shvaćanja ovog odnosa jest kroz status „psihološke rodbine“. Prema Bailey (1988), ovaj status označava osjećaj te ponašanje prema drugima neovisno o krvnom srodstvu – što uključuje i kućne ljubimce. Recentniji pogled na ovu tematiku nudi Vuković (2019) koja objašnjava ulogu kućnog ljubimca u obitelji kroz pojam antropomorfizacije, što označava pripisivanje ljudskih osobina neljudskim entitetima (Hirschman, 1994). Naime, kućni ljubimci su odgajani i socijalizirani u ljudskim kućanstvima te im se kao takvim daju imena, pripisuju ljudski osjećaji i ponašanja, s njima se priča te se od njih očekuje da razumiju ono što im je rečeno. Ljudi čak znaju svojim kućnim ljubimcima slaviti rođendane te ih uključivati u aktivnosti kao što je božićno darivanje. Vuković (2019) navodi kako je u ovom kontekstu pojam antropomorfizacije usko vezan uz pojam familijarizacije, što označava shvaćanje kućnih ljubimaca kao punopravnih članova obitelji. Dakle, moglo bi se pretpostaviti i da ljubimci onda sudjeluju u stvaranju obiteljske klime. Dapače, članovi obitelji koji su privrženiji kućnim ljubimcima percipiraju svoju obiteljsku klimu značajno pozitivnijom u odnosu na one slabije privržene (Vizek-Vidović i sur., 1999). Ipak, čini se kako navedeno ne vrijedi za sve vrste kućnih ljubimaca – čini se kako ljudi formiraju snažniju privrženost prema psima i mačkama nego prema drugim vrstama ljubimaca, s obzirom na to da su ovi ljubimci responzivniji i interaktivniji pa je s njima lakše razviti kvalitetan odnos (Johnson i sur., 1992; Vizek-Vidović i sur., 1999; Westgarth i sur., 2013; Zasloff, 1996).

1.3 Privrženost adolescenata kućnim ljubimcima

Iako razdoblje adolescencije nije nužno turbulentno, neizbježne promjene na koje svaki pojedinac nailazi u ovom razdoblju mogu biti jako stresne i mogu uzrokovati javljanje raznih mehanizama suočavanja (Siegel, 1995). Kućni ljubimci mogu olakšati stres i pružiti podršku pri suočavanju s istim, ali njihova sveukupna uloga u životima adolescenata je još uvijek nedovoljno istražena. Naime, nekolicina istraživanja se bavila pitanjem uloge kućnog ljubimca u životima odraslih osoba, ne nužno adolescenata. Pokazalo se kako kućni ljubimci imaju pozitivan utjecaj na zdravlje svojih vlasnika. McNicholas i suradnici (2005) navode više stope preživljavanja nakon infarkta, značajno niži rizik od astme kod djece koja od prve godine života odrastaju uz ljubimca te općenito niži rizik od kardiovaskularnih oboljenja. Headey i suradnici

(2008) navode kako ljudi koji imaju kućne ljubimce više uključuju u tjelovježbu, pate značajno manje od nesanice te imaju 50% manje izostanaka s posla u odnosu na ljude bez kućnih ljubimaca. Steed i Smith (2002, prema Ešegović, 2018) navode kako maženje kućnih ljubimaca doprinosi smanjenju krvnog tlaka. Friedmann i suradnici (1983) su pokazali kako čak i djeca u prisustvu kućnog ljubimca u stresnoj situaciji pokazuju manji krvni tlak od djece koja nisu u prisustvu kućnog ljubimca. Iz navedenog se može zaključiti da kućni ljubimci uvelike pomažu u umanjivanju fizičkih simptoma stresa, ali Friedman i Thomas (1995) navode i kako olakšavaju proces žalovanja nakon gubitka bliske osobe te generalno umanjuju osjećaj stresa. Siegel (1990) navodi kako stariji vlasnici kućnih ljubimaca više brinu o svom fizičkom zdravlju, odnosno češće posjećuju liječnike. Wood i suradnici (2005, prema Smolkovic i sur., 2012) navode kako su kućni ljubimci jako korisni u poticanju fizičkog zdravlja jer samim postojanjem zahtijevaju razne fizičke aktivnosti od svojih vlasnika, kao što su česta šetnja po svježem zraku ili igra loptom. Michalos (2014) navodi kako ove fizičke aktivnosti pozitivno utječu i na psihičko zdravlje vlasnika, ne samo i na fizičko. Nadalje, Robin (2006, prema Ombla, 2012) pokazuje kako postoji pozitivna povezanost između posjedovanja kućnih ljubimaca i frekvencije osmjehivanja. Michalos (2014) navodi kako ljudi osjećaju da ih kućni ljubimac razumije, suosjeća s njima, tješi bez da daje svoje mišljenje, da ih ne osuđuje te da ih bezuvjetno voli i prihvaća. Stoga kućni ljubimci mogu biti veća pomoć pri savladavanju teških stresnih situacija od drugih ljudi. Iz navedenog se stoga može pretpostaviti da ljubimci igraju veliku ulogu i u stresnom životu adolescenata. U Hrvatskoj se pokazalo kako su djeca koja posjeduju psa empatičnija i sklonija prosocijalnom ponašanju od djece bez kućnih ljubimaca (Vizek-Vidović i sur., 1999). Nadalje, pokazalo se kako djeca s kućnim ljubimcima efikasnije koriste strategije suočavanja sa stresom što rezultira smanjenjem posttraumatskih stresnih reakcija (Arambašić i sur., 1999).

Sada kada je utvrđeno da ljudi formiraju (ali i razlog zašto grade) tako bliske odnose sa svojim kućnim ljubimcima, važno je osvrnuti se na pojam privrženosti. Privrženost se definira kao trajna emocionalna veza pojedinca u odnosu na jednu ili više značajnih osoba – ili životinja (Berk, 2007). Naime, pokazalo se kako su djeca koja odrastaju uz kućne ljubimce nerijetko razvijaju snažnu privrženost što se jasno vidi iz izražene želje za igrom, provođenjem vremena s ljubimcem, izražavanjem pozitivnih emocija te pretvaranjem negativnih emocija u pozitivne u prisustvu ljubimca (McNicholas i Collis, 2001). Bryant (1985) pokazuje kako djeca i mladi adolescenti spontano navode svoje kućne ljubimce kao bliske prijatelje i socijalnu podršku, a McNicholas i Collis (2001) navode kako se i oslanjaju na ljubimce kao društvo za igru te

povjerenike. Archer i Winchester (1994) navode kako vlasnicima njihovi kućni ljubimci nedostaju kada nisu prisutni, a Kurdek (2009) navodi kako u svom ljubimcu traže utjehu u teškim vremenima. Stoga je moguće da odnos vlasnika i kućnog ljubimca igra posebno važnu ulogu u adolescenciji kada se adolescenti udaljavaju od oslanjanja na svog roditelja i braću i sestre te se okreću alternativni – razvijaju privrženost prema svojim vršnjacima, romantičnim partnerima, ali i ljubimcima (Robin i Bensel, 1985). Pokazalo se kako djeca koja odrastaju u obiteljima sa zaposlenim majkama te u obiteljima bez mlađe braće i sestara, više vremena provode u brizi za ljubimcima, što je povezano sa razvojem veće privrženosti (Kurdek, 2009). Isto tako, pokazalo se kako se ljudi koji općenito odrastaju u disfunkcionalnim obiteljima te u obiteljima u kojima ne razvijaju sigurnu i snažnu privrženost prema ostalim članovima, češće okreću svojim ljubimcima kako bi zasitili svoju potrebu za ljubavlju i potporom (Rynearson, 1978). Slično tome, Van Houtte i Jarvis (1995) navode kako ih djeca percipiraju kao empatične i pozorne slušatelje te stoga odnos s ljubimcem djeci može služiti kao supstitut za druge socijalne odnose. S druge strane, Smojver-Ažić i Topalović (2010) pretpostavljaju kako djeca koja odrastaju u nepovoljnim obiteljskim klimama ne uspijevaju razviti odgovarajuće sposobnosti koje su neophodne za uspostavljanje značajnog odnosa sa kućnim ljubimcima. Stoga se može pretpostaviti da roditeljsko ponašanje te obiteljska klima koja vlada unutar obitelji imaju barem indirektan utjecaj na to kakav će odnos dijete (odnosno adolescent) razviti sa svojim kućnim ljubimcem, ali ovo područje zahtijeva daljnje istraživanje unutar Hrvatske.

2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Nekolicina istraživanja se bavila konstruktima obiteljske klime, percipiranog roditeljskog ponašanja te privrženosti kućnim ljubimcima, međutim nije poznato istraživanje koje dovodi u odnos sve navedene konstrukte istovremeno. Ovo istraživanje ispituje odnos privrženosti djece svojim kućnim ljubimcima s percepcijom roditeljskog ponašanja i obiteljske klime. S obzirom na to da su prethodno provedena istraživanja provedena na djeci osnovnoškolske dobi (Smojver-Ažić i Topalović, 2010; Vizek-Vidović i sur., 1999), ovo istraživanje nastoji utvrditi prirodu odnosa obiteljske klime i privrženosti kućnim ljubimcima kod djece srednjoškolske dobi te u odnos stavlja privrženost kućnim ljubimcima s percipiranim roditeljskim ponašanjem – što u Hrvatskoj dosada nije napravljeno.

Cilj istraživanja

Ispitati odnos percipiranog roditeljskog ponašanja i obiteljske klime s privrženošću kućnim ljubimcima kod srednjoškolaca.

Problemi

1. Ispitati odnos percipiranog roditeljskog ponašanja majke i oca s privrženošću kućnim ljubimcima.
2. Ispitati odnos obiteljske klime s privrženošću kućnim ljubimcima.
3. Ispitati razliku u privrženosti kućnim ljubimcima između vlasnika pasa i vlasnika mačaka.

Hipoteze

1. S obzirom na to da pozitivnije roditeljsko ponašanje rezultira većom sposobnošću razvijanja bliskih interpersonalnih odnosa kod djece (Suchman i sur., 2007), pretpostavlja se da će percepcija pozitivnijeg roditeljskog ponašanja biti pozitivno povezana s privrženošću kućnim ljubimcima. S obzirom na nedostatak teorijske podloge i empirijskih podataka u ovom području, pretpostavka o odnosu roditeljske popustljivosti i kontrole s privrženošću kućnim ljubimcima ne može se postaviti.
2. S obzirom na prethodne nalaze, za pretpostaviti je da će u pozitivnijoj obiteljskoj klimi privrženost kućnim ljubimcima kod srednjoškolaca biti snažnija (Vizek-Vidović i sur., 1999).
3. S obzirom na prethodne nalaze, za pretpostaviti je da će srednjoškolci razvijati snažniju privrženost psima nego mačkama (Dujmović, 2017; Martens i sur., 2016; Županović, 2020).

3. METODA

3.1 SUDIONICI

Istraživanje je inicijalno provedeno na prigodnom uzorku od ukupno 263 srednjoškolca Republike Hrvatske, a podaci su prikupljeni u Splitsko-dalmatinskoj i Zadarskoj županiji. Dakle, s obzirom na to da su sudionici bili srednjoškolci, raspon dobi je bio od 14 do 19 godina ($M=16.4$; $SD=3.34$), a sveukupno je sudjelovalo 130 učenica, 128 učenika te 5 osoba koje se nisu htjele izjasniti oko svog spola. Srednjoškolaca iz strukovne škole je bilo 189, a gimnazijalaca 72. Od ukupnog broja sudionika, 88.2% njih živi s oba roditelja, 9.5% s majkom, 0.8% s ocem, a 1.5% sudionika živi s drugim zakonskim skrbnikom. Za potrebe ovog istraživanja izdvojeni su sudionici koji imaju kućnog ljubimca, i to samo oni sudionici koji imaju mačku i/ili psa, s obzirom na to da su ovi ljubimci responzivniji i interaktivniji pa je s njima lakše razviti kvalitetan odnos (Vizek-Vidović i sur., 1999). To znači da se konačan uzorak korišten za obradu podataka sastoji od 151 sudionika, od kojih 77 ima samo psa, 35 samo mačku, a 39 ima i psa i mačku. Među njima je 150 sudionika ispunilo upitnik o roditeljskom ponašanju majke, a 149 sudionika upitnik o roditeljskom ponašanju oca. Od 151 sudionika, 97 njih ima kućnog ljubimca koji obitava u obiteljskom stambenom prostoru. Na pitanje „Molimo procijenite koliko ste Vi osobno odgovorni za skrb o Vašem kućnom ljubimcu.“ na skali od 5 stupnjeva na kojoj 1 označava '*nimalo odgovoran/a*', a 5 '*u potpunosti odgovoran/a*', 41.1% sudionika je označilo stupanj 5, 33.7% sudionika stupanj 4, 14.7% sudionika stupanj 3, 3.7% sudionika stupanj 2, a 6.8% sudionika stupanj 1.

3.2 INSTRUMENTI

Upitnik općih podataka

U istraživanju su postavljena pitanja kojima su prikupljeni sociodemografski podaci o sudionicima, a to su pitanja o spolu, dobi, školi koju pohađaju te s kim žive (oba roditelja, majka, otac ili drugi zakonski skrbnik). Zatim se sudionike pitalo nekoliko pitanja u vezi njihovog ljubimca: imaju li ga, ukoliko da - kojeg kućnog ljubimca imaju te obitava li u obiteljskom stambenom prostoru. Na koncu ih se pitalo i da procijene svoju odgovornost za kućnog ljubimca na skali od 5 stupnjeva, pri čemu 1 označava '*nimalo odgovoran/a*', a 5 '*u potpunosti odgovoran/a*'.

Upitnik roditeljskog ponašanja (URP29, Keresteš i sur., 2012)

Upitnik sadrži forme namijenjene za samoprocjenu roditeljskog ponašanja te forme namijenjene za djetetove procjene ponašanja svojih roditelja, pri čemu sve forme imaju sličnu faktorsku strukturu te slične metrijske karakteristike. Nadalje, upitnikom se obuhvaća sedam aspekata roditeljskog ponašanja kroz ukupno 29 čestica, a tih sedam aspekata su: *Toplina*, *Autonomija*, *Induktivno rezoniranje*, *Roditeljsko znanje*, *Intruzivnost*, *Kažnjavanje* te *Popustljivost*. *Toplina* je definirana sa 4 čestice (npr. „Pokazuje mi da me voli.“), *Autonomija* sa 4 čestice (npr. „Uvažava me i poštuje kao osobu.“), *Roditeljsko znanje* sa 4 čestice (npr. „Uvijek zna gdje sam.“), *Induktivno rezoniranje* s 5 čestica (npr. „Objašnjava mi zašto se trebam pridržavati pravila.“), *Intruzivnost* 4 čestice (npr. „Previše me o svemu ispituje.“), *Kažnjavanje* 5 čestica (npr. „Viče kad se loše ponašam.“), a *Popustljivost* 3 čestice (npr. „Lako ju/ga nagovorim na ono što želim.“). Ovih sedam podljestvica predstavljaju dvije široke dimenzije roditeljskog ponašanja – prihvaćanje i kontrola (bihevioralna i psihološka); s tim da *Toplina* i *Autonomija* predstavljaju prihvaćanje, *Znanje* i *Rezoniranje* predstavljaju visoku ili čvrstu bihevioralnu kontrolu, *Popustljivost* nisku ili slabu bihevioralnu kontrolu, a *Intruzivnost* i *Kažnjavanje* psihološku kontrolu. Zadatak ispitanika jest da na ljestvici od 4 stupnja procijeni u kojoj su mjeri opisana roditeljska ponašanja karakteristična za njihovog roditelja, odnosno u kojoj se mjeri roditelji slažu sa tvrdnjama o vlastitom ponašanju (od „1 = uopće nije točno“ do „4 = u potpunosti točno“). Pokazalo se kako aspekt autonomije pokazuje slabu faktorsku valjanost, ali se faktorskom analizom za ostale aspekte pokazalo kako ih URP29 zadovoljavajuće razlikuje pa je tim opravdano rezultate formirati po navedenim podljestvicama (Keresteš i sur., 2012). U konačnici se rezultati prikazuju na tri globalnije dimenzije: roditeljska podrška, restriktivna kontrola te popustljivost. Ove dimenzije se u teoriji smatraju ortogonalnima. Nadalje, ovaj upitnik ima jednostavnu faktorsku strukturu te doseže dovoljno visoku razinu pouzdanosti te Keresteš i suradnici (2012) smatraju kako se može koristiti u različitim područjima istraživanja kao i na različitim uzorcima, a ovi autori su ga originalno primijenili na uzorku od 720 djece u dobi od 9.8 do 15.4 godine. Autori su utvrdili Cronbach alfa koeficijent od .82 za percipiranu roditeljsku podršku majke, .86 za roditeljsku podršku oca, .74 za restriktivnu kontrolu majke, .74 za restriktivnu kontrolu oca, .68 za popustljivost majke te .70 za popustljivost oca. Što se tiče provedenog istraživanja, Cronbach alfa koeficijenti utvrđeni na korištenom uzorku iznose: .87 za percipiranu roditeljsku podršku majke, .93 za roditeljsku podršku oca, .84 za restriktivnu kontrolu majke, .88 za restriktivnu kontrolu oca, .72 za popustljivost majke te .70 za popustljivost oca.

Skala obiteljske klime (Keresteš, 2001)

Ova skala je sastavljena od dvije kratke skale namijenjene mjerenju ukupnih obiteljskih odnosa: skale obiteljske kohezivnosti te skale percipirane podrške članova obitelji. Skala obiteljske kohezivnosti preuzeta je iz upitnika *Colorado Self-Report Measure of Family Functioning* (Bloom, 1985), koji je na hrvatski prevela Gabelica-Šupljika (1996). Ova skala se sastoji od 5 čestica koje su namijenjene mjerenju stupnja međusobne emocionalne povezanosti članova obitelji (npr. „U mojoj obitelji vlada osjećaj zajedništva“). Druga skala koja čini sveukupnu skalu obiteljske klime (Keresteš, 2001) jest skala percipirane podrške članova obitelji koju su sastavile Vizek-Vidović i Vlahović-Štetić (1998, prema Keresteš, 2001) te se ova skala također sastoji od 5 čestica. Ovih 5 čestica su namijenjene mjerenju stupnja u kojem članovi obitelji percipiraju da ostatak njihove obitelji zadovoljava njihovu potrebu za socijalnom podrškom (npr. „Članovi moje obitelji međusobno se pomažu i savjetuju“). Dakle, skala obiteljske klime sadrži ukupno 10 čestica, te se na sve čestice odgovara na isti način: ispitanici na ljestvici od 3 stupnja označavaju stupanj slaganja sa pojedinom tvrdnjom/česticom („1 = uopće nije točno za moju obitelj“, „2 = djelomice točno“, „3 = potpuno točno“). Ukupan rezultat za pojedinog ispitanika formira se kao prosječna procjena na svih 10 čestica i može se kretati u rasponu od 1 do 3, s tim da viši rezultati ukazuju na pozitivniju obiteljsku klimu. Keresteš (1999) navodi kako ove dvije skale visoko međusobno koreliraju – ove korelacije se kreću u rasponu od .63 do .75. Nadalje, faktorska analiza svih 10 čestica je rezultirala ekstrakcijom samo jednog faktora koji je u različitim uzorcima ispitanika objašnjavao od 38.6 do 43.4 posto ukupne varijance. Stoga autorica navodi kako smatra da je opravdano ove dvije skale spojiti u jednu kako bi se dobila sveobuhvatna mjera obiteljske klime. Konačno, ova kombinacija skala pokazuje visoku unutarnju konzistentnost – Cronbach alfa koeficijent za djetetove procjene iznosi .83. Što se tiče uzorka korištenog u provedenom istraživanju, Cronbach alfa koeficijent za procjene ispitanika iznosi .91. Ova skala originalno je primijenjena na uzorku od 795 osnovnoškolaca, dok je za potrebe ovog istraživanja bila primijenjena na srednjoškolcima.

Adaptirana Lexington skala privrženosti kućnim ljubimcima (Levačić, 2009)

Prevedena i adaptirana *Lexington Attachment to Pets Scale* (Johnson i sur., 1992) skala služi procjeni privrženosti ljudi svojim kućnim ljubimcima te to ispituje kroz ukupno 23 čestice

koje obuhvaćaju aktivnosti, stavove i osjećaje čovjeka prema ljubimcu (npr. „Svog ljubimca mogu smatrati prijateljem“). Ispitanici za svaku česticu/tvrđnju procjenjuju svoj stupanj slaganja, s tim da je za svaku česticu ponuđeno 5 stupnjeva (od „1 = uopće se ne slažem“ do „5 = u potpunosti se slažem“). Važno je naglasiti da se čestice 8 i 21 obrnuto boduju. Konačan rezultat određuje se kao zbroj procjena na svim tvrdnjama, pri čemu viši rezultat ukazuje na višu privrženost kućnom ljubimcu (maksimalan broj bodova jest 115). Postotak objašnjene zajedničke varijance u validaciji koju je provela Levačić (2009) iznosi 51.4% te se pokazala visoka pouzdanost tipa unutarnje konzistencije ($\alpha=.95$). Cronbach alfa koeficijent utvrđen na uzorku korištenom u provedenom istraživanju iznosi .94. Ova skala validirana je na uzorku od ukupno 144 sudionika u dobi od 18 do 65 godina, dok se za potrebe ovog istraživanja ova skala primijenila na uzorku srednjoškolaca.

3.3 POSTUPAK

Podaci su prikupljeni online putem – anketom izrađenom u softveru *Google Forms*. Link za anketu je srednjoškolcima bio predstavljen od strane ravnatelja i psihologa pojedinih škola, ili osobno od strane istraživača u dogovoru s ravnateljima. S obzirom na članak 3. st. 4. Etičkog kodeksa istraživanja s djecom koji kaže da „*Dijete starije od 14 godina samo daje pisani ili usmeni pristanak*“, te članak 3. st. 7. koji kaže da „*Neovisno o tome je li potreban njegov pristanak za sudjelovanje djeteta u istraživanju, roditelj ili skrbnik mora biti prethodno informiran o istraživanju u skladu s odredbama navedenim u točki 3. 6.*“, sudionici ovoga istraživanja bili su u mogućnosti samostalno dati svoj informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju, no roditelji učenika bili su obaviješteni o istraživanju putem online stranica pojedinih škola. Podaci su prikupljeni u ožujku i travnju 2022. godine. U uvodnom dijelu upitnika predstavljen je cilj istraživanja te potrebne informacije o ciljanoj populaciji. Istaknuto je kako je sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno i anonimno, te kako se od istog može odustati u bilo kojem trenutku. Isto tako, objašnjeno je kako se podaci obrađuju na razini grupe te kako istraživač neće imati način za povezati pojedinog ispitanika sa odgovorima. Sudionicima je na kraju upitnika ostavljena rubrika za komentare te e-mail adresa na koju mogu poslati bilo kakve upite vezane za istraživanje. Prosječno vrijeme za ispunjavanje upitnika bilo je 15 minuta.

4. REZULTATI

Prije provedbe statističkih analiza potrebnih za utvrđivanje odgovora na postavljene istraživačke probleme, izračunati su deskriptivni parametri ispitivanih varijabli (*Tablica 1*).

Tablica 1 Prikaz deskriptivnih parametara cijelog uzorka na korištenoj *Adaptiranoj Lexington skali privrženosti kućnim ljubimcima, Skali obiteljske klime te Upitniku roditeljskog ponašanja (URP29) (N=151)*

Mjera	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Raspon rezultata	<i>K-S d</i>	Indeks asimetrije	Indeks spljoštenosti
Privrženost kućnim ljubimcima (ukupno)	23	91.7	20,67	12-115	0.13*	-1.28	-1.45
Privrženost kućnim ljubimcima (vlasnici pasa)	23	94.20	19.61	12-115	0.14	-1.72	4.20
Privrženost kućnim ljubimcima (vlasnici mačaka)	23	84.85	21.45	33-114	0.18	-0.55	-0.71
Obiteljska klima (ukupno)	10	2.56	0.45	1-3	0.17**	-1.25	1.08
Roditeljska podrška (majka)	17	3.41	0.46	1.99-4.00	0.10	-0.92	0.43
Roditeljska podrška (otac)	17	3.06	0.66	1.25-4.00	0.08	-0.70	-0.02
Restriktivna kontrola (majka)	9	2.17	0.68	1.00-4.00	0.08	0.71	0.38
Restriktivna kontrola (otac)	9	1.98	0.76	1.00-4.00	0.09	0.81	0.05
Popustljivost (majka)	3	2.47	0.75	1.00-4.00	0.12*	0.24	-0.46
Popustljivost (otac)	3	2.48	0.80	1.00-4.00	0.14**	-0.05	-0.61

* $p < .05$, ** $p < .01$

Legenda: *n* = broj čestica, *M* = aritmetička sredina; *SD* = standardna devijacija; *K-S d* = Kolmogorov-Smirnov test;

Za utvrđivanje normalnosti distribucije izračunat je Kolmogorov-Smirnov test. Nije utvrđeno odstupanje od normalne distribucije kada se skala primijenila samo na vlasnicima pasa te samo na vlasnicima mačaka. Nadalje, utvrđeno je značajno odstupanje od normalne distribucije za rezultate na *Skali obiteljske klime* s indeksom asimetrije -1.25, što znači da se većina rezultata koncentrira na manjim vrijednostima (Petz i sur., 2012).

Konačno, nije utvrđeno značajno odstupanje od normalne distribucije za rezultate na globalnim dimenzijama roditeljske podrške i restriktivne kontrole *Upitnika roditeljskog ponašanja (URP29)* ni za procjenu ponašanja majke ni za procjenu ponašanja oca. Međutim, utvrđeno je značajno odstupanje od normalne distribucije za rezultate na dimenziji popustljivost i za procjenu ponašanja majke (indeks asimetrije 0.24) i za procjenu ponašanja oca (indeks asimetrije -0.05). Dakle, većina rezultata dobivena na dimenziji popustljivosti za procjenu ponašanja majke je koncentrirana na većim vrijednostima, dok je većina rezultata dobivena na dimenziji popustljivosti za procjenu ponašanja oca koncentrirana na manjim vrijednostima (Petz i sur., 2012).

Važno je uzeti u obzir da, iako prema *K-S d* testu rezultati navedenih korištenih upitnika značajno odstupaju od normalne distribucije, sve se vrijednosti indeksa asimetričnosti i spljoštenosti nalaze unutar sugeriranog raspona od +/-3 za indeks asimetričnosti te +/-10 za indeks spljoštenosti (Kline, 2011). Moguće su analize podataka parametrijskim postupcima.

U svrhu odgovora na prvi istraživački problem, odnosno ispitivanja povezanosti između privrženosti kućnom ljubimcu i dimenzija percipiranog roditeljskog ponašanja majke, izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije. Rezultati su prikazani u *Tablici 2*.

Tablica 2 Povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i procjene roditeljskog ponašanja majke ($N=150$)

Varijable	Privrženost kućnim Ljubimcima
Roditeljska podrška	0.21*
Restriktivna kontrola	0.11
Popustljivost	-0.14

* $p < .05$, ** $p < .01$

Utvrđena je statistički značajna slaba pozitivna povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i globalne dimenzije roditeljske podrške. Sudionici koji su percipirali majčinu roditeljsku podršku povoljnijom privrženiji su svom kućnom ljubimcu (*Tablica 2*).

Nije utvrđena statistički značajna povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i globalnih dimenzija popustljivosti te restriktivne kontrole kod procjene majčina roditeljskog ponašanja (*Tablica 2*).

U svrhu odgovora na drugi dio prvog istraživačkog problema, odnosno ispitivanja povezanosti između privrženosti kućnom ljubimcu i dimenzija percipiranog roditeljskog ponašanja oca, izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije. Rezultati su prikazani u *Tablici 3*.

Tablica 3 Povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i procjene roditeljskog ponašanja oca ($N=149$)

Varijable	Privrženost kućnim Ljubimcima
Roditeljska podrška	0.20*
Restriktivna kontrola	0.06
Popustljivost	0.02

* $p < .05$, ** $p < .01$

Utvrđena je statistički značajna slaba pozitivna povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i globalne dimenzije roditeljske podrške. Sudionici koji su percipirali očevu roditeljsku podršku povoljnijom privrženiji su svom kućnom ljubimcu (*Tablica 3*).

Nije utvrđena statistički značajna povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i globalnih dimenzija popustljivosti te restriktivne kontrole kod procjene očeva roditeljskog ponašanja (*Tablica 3*).

U svrhu odgovora na drugi istraživački problem, odnosno ispitivanja odnosa obiteljske klime i privrženosti kućnim ljubimcima, izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije. Rezultati su prikazani u *Tablici 4*.

Tablica 4 Povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i procjene obiteljske klime (N=151)

Varijable	Privrženost kućnim ljubimcima
Obiteljska klima	0.15

* $p < .05$, ** $p < .01$

Nije utvrđena statistički značajna povezanost između obiteljske klime i privrženosti kućnim ljubimcima (*Tablica 4*).

U svrhu odgovora na treći istraživački problem, odnosno ispitivanja razlika u privrženosti kućnim ljubimcima između vlasnika pasa i vlasnika mačaka, izračunat je t-test za nezavisne uzorke. Dobiveni rezultati vidljivi su u *Tablici 5*.

Tablica 5 Prikaz rezultata t-testa za nezavisne uzorke prilikom ispitivanja razlika u privrženosti kućnom ljubimcu kod vlasnika pasa (N=77) i vlasnika mačaka (N=35)

Mjere	<i>M1</i>	<i>M2</i>	t-vrijednost	<i>Df</i>	<i>p</i>	<i>Levenov p</i>
Privrženost kućnom ljubimcu	94.67	86.23	2.08*	110	0.04	0.056

* $p < .05$, ** $p < .01$

Legenda: *M1* = aritmetička sredina privrženosti kod vlasnika pasa, *M2* = aritmetička sredina , privrženosti kod vlasnika mačaka

S obzirom na to da je razlika u veličini uzoraka vlasnika pasa i vlasnika mačaka velika, izračunat je Levenov test koji je pokazao kako ne postoji značajna nejednakost u varijancama rezultata na mjeri privrženosti kod dva uzorka. T-testom za nezavisne uzorke utvrđena je statistički značajna razlika u privrženosti kućnom ljubimcu između vlasnika pasa i vlasnika mačaka. Vlasnici pasa su privrženiji svojim kućnim ljubimcima od vlasnika mačaka (*Tablica 5*).

5. RASPRAVA

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati odnos percipiranog roditeljskog ponašanja i obiteljske klime s privrženosti kućnim ljubimcima kod srednjoškolaca. Prvi postavljeni istraživački problem bio je ispitati odnos percipiranog roditeljskog ponašanja (zasebno majke i oca) s privrženosti kućnim ljubimcima. S obzirom na to da pozitivnije roditeljsko ponašanje rezultira većom sposobnošću razvijanja bliskih interpersonalnih odnosa kod djece (Suchman i sur., 2007), za pretpostaviti je bilo da će privrženost kućnim ljubimcima kod srednjoškolaca biti to snažnija što je percipirano roditeljsko ponašanje pozitivnije. Obrada podataka pokazala je statistički značajnu slabu pozitivnu povezanost samo između privrženosti kućnom ljubimcu i globalne dimenzije roditeljske podrške i za ponašanje majke i za ponašanje oca – sudionici koji su percipirali roditeljevu roditeljsku podršku povoljnijom, privrženiji su svom kućnom ljubimcu. Međutim, nije utvrđena statistički značajna povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i globalnih dimenzija popustljivosti te restriktivne kontrole ni kod procjene majčinog ni kod procjene očeva roditeljskog ponašanja. Stoga se prva hipoteza prihvaća.

Globalna dimenzija roditeljske podrške se, dakle, sastoji od dimenzija topline, autonomije, roditeljskog znanja i induktivnog rezoniranja. Odnosi se na roditeljevu emocionalnost i ljubav koju iskazuje svom djetetu. Kao što Suchman i suradnici (2007) navode, djeca roditelja koji postižu više razine na procjeni roditeljske podrške, lakše razvijaju zdrave bliske odnose s drugima. Zanimljivo je navesti kako je, što se tiče isključivo podljestvica, utvrđena statistički značajna pozitivna povezanost samo između podljestvica autonomije i induktivnog rezoniranja s privrženosti kućnim ljubimcima kod procjena oba roditelja (*Tablica 1* u Prilogu, *Tablica 2* u Prilogu). Autonomija se odnosi na roditeljevo poticanje djeteta da se razvije u samostalnu individualnu osobu sa vlastitim vrijednostima i idejama. S druge strane, induktivno rezoniranje se odnosi na upoznavanje djeteta s pravilima i razlozima za postojanje nekih pravila. Dakle, što roditelj više potiče dijete da se pridržava socijalnih pravila ali i da se razvija kao vlastita osoba, to dijete razvija jaču privrženost prema svom kućnom ljubimcu. Roditelji s više prihvaćanja, emocionalnosti i ljubavi prema djetetu, olakšavaju i navode dijete da samostalno bira svoje prijatelje, da održava zdravu komunikaciju s drugima te kao rezultat, razvija zdravije interpersonalne odnose. Čini se da se to odnosi i na razvoj odnosa sa kućnim ljubimcima – što su razine roditeljske podrške više, to je dijete privrženije, a što je dijete privrženije kućnom ljubimcu, moguće je pretpostaviti da je veća vjerojatnost da na svog kućnog ljubimca gleda kao na prijatelja. Zanimljivo je navesti i da je utvrđena značajna povezanost

između podljestvice roditeljskog znanja i privrženosti kućnom ljubimcu, ali samo kod procjene očevog ponašanja, ne i majčinog (*Tablica 1* u Prilogu, *Tablica 2* u Prilogu). Ova se podljestvica odnosi na roditeljevo poznavanje djetetovog privatnog života. Dakle, čini se da veća očeva upoznatost sa djetetovim obavezama i odnosima s drugima, znači i veću privrženost djeteta kućnom ljubimcu. Amato (1994) navodi kako očeva uključenost u djetetov život ima jako specifičan doprinos djetetovoj sreći, zadovoljstvu sa životom te manjkom psihološkog stresa. Navedeno vrijedi za mlade odrasle ljude, dok se pod djecom misli generalno na potomke, ne na specifičnu mladu dob. Prema Hochschild (1989), majke su toliko češće uključene u djetetov život, da čak i onda kada majke rade puno radno vrijeme, očevi provode upola manje vremena u kućanskim poslovima i brizi o djetetu. Moguće je kako se očeva uključenost stoga puno jače doživljava od strane djece, s obzirom na to da su majke uglavnom te koje vode više brige o njima (Lamb, 1987; Pleck, 1985). Kao rezultat, što se tiče roditeljskog znanja, vjerojatno je utjecajna uključenost oca jer je uočljivije kada je prisutna, dok je majčina zanemarena jer je češće prisutna u razvoju djece. Generalno, dakle, rezultati idu u prilog teorijskom okviru po pitanju dimenzije roditeljske podrške.

Nadalje, prema Keresteš i suradnicama (2012), globalna dimenzija restriktivne kontrole predstavlja psihološku kontrolu. Kao što je već navedeno, sastoji se od dimenzija intruzivnosti i kažnjavanja. Činjenica da nije utvrđena povezanost između ove globalne dimenzije i privrženosti kućnim ljubimcima, ukazuje na to da sama restriktivna kontrola ne igra ulogu u razvoju odnosa djece sa svojim kućnim ljubimcem. Isto vrijedi i za globalnu dimenziju popustljivosti, koja se odnosi na roditeljevu tendenciju da udovolji svakom djetetovom hiru, a obuhvaća dio bihevioralne kontrole (Keresteš i sur., 2012). Važno je naglasiti kako su dane procjene ovih dviju globalnih dimenzija i za očevo i za majčino ponašanje sudionika ovog istraživanja većinski prosječne. Ovo upućuje na to da u korištenom uzorku generalno postoji balans u psihološkoj i bihevioralnoj kontroli roditelja nad djetetom. Kada se sve tri globalne dimenzije gleda zajedno, može se zaključiti da veća roditeljska podrška, a neutralna restriktivna kontrola i popustljivost upućuju na zdrav balans između emocionalnosti prema djetetu i kontrole koja se provodi nad njim, odnosno na autoritativni roditeljski stil. Međutim, ne može se tvrditi o utjecaju ovog stila na privrženost sudionika svojim kućnim ljubimcima – za to je potrebno daljnje istraživanje u ovom području.

Drugi istraživački problem bio je ispitati odnos obiteljske klime s privrženosti kućnim ljubimcima. S obzirom na prethodne nalaze, za pretpostaviti je bilo da će privrženost kućnim

ljubimcima kod srednjoškolaca biti to snažnija što je njihova obiteljska klima pozitivnija (Vizek-Vidović i sur., 1999). Rezultati su pokazali kako nema statistički značajne povezanosti između obiteljske klime i privrženosti kućnom ljubimcu kod srednjoškolaca. Ovim nalazom se odbacuje druga postavljena hipoteza. Međutim, zanimljiv je nalaz koji je dobiven kada je provjerena povezanost obiteljske klime i privrženosti kućnim ljubimcima na izdvojenom uzorku samo onih sudionika čiji kućni ljubimci obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru – dakle ne uključivši ulične i dvorišne kućne ljubimce. U ovom slučaju je utvrđena statistički značajna pozitivna povezanost između obiteljske klime i privrženosti kućnom ljubimcu (*Tablica 3* u Prilogu). Dakle, što je obiteljska klima sudionika čiji kućni ljubimci obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru povoljnija, to je njihova privrženost njima veća. Obitavanje vlasnika i kućnog ljubimca u istom prostoru igra jako značajnu ulogu u razvoju zdravog odnosa s obzirom na to da pruža više prilika za fizički kontakt što je jedan od preduvjeta stvaranja privrženosti. Na temelju ovoga može se dalje pretpostavljati o potencijalnim utjecajima koje mjesto obitavanja kućnog ljubimca ima na cijelu situaciju.

Prema Shore i suradnicima (2006), postoji značajna razlika u privrženosti vlasnika svojim psima između vlasnika čiji psi žive u kući i onih čiji žive u dvorištu – vlasnici pasa koji obitavaju u obiteljskoj kući privrženiji su svojim ljubimcima nego oni vlasnici čiji psi obitavaju van kuće. Autori navode kako se više pažnje pridaje fizičkim i sigurnosnim potrebama onih pasa koji obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru nego onih pasa koji obitavaju van kuće. Ovo ne znači da su psi koji žive van kuće zapušteni ili zanemareni, već da kućni psi imaju više prilika za sudjelovanje u svakodnevnom životu svojih vlasnika te na taj način imaju više šansi za razvoj bliskog odnosa s istim. Kućni psi imaju više prilika za spavati u krevetu zajedno sa svojim vlasnikom, objedovati u isto vrijeme kao vlasnik, izležavati se zajedno s vlasnikom na kauču dok se navečer opušta uz televizijske programe, i slično. Sve ove aktivnosti pružaju više prilika za vezivanje s vlasnikom kroz jednostavno provođenje vremena u međusobnom društvu. Lako je za pretpostaviti da se na one ljubimce koji obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru, onda, češće gleda kao na punopravne članove obitelji nego na one ljubimce koji obitavaju van istog. Ne samo da kućni ljubimci generalno znače i pozitivniju obiteljsku klimu (Vizek-Vidović i sur., 1999), već i sama obiteljska klima u kojoj se nalaze olakšava razvoj privrženosti između vlasnika i njegovog ljubimca. Moguće je pretpostaviti da dolazi do uzajamnog utjecaja između ovih varijabli, ali daljnja istraživanja su potrebna kako bi se utvrdilo stvarno postojanje ovog odnosa. Ipak, na temelju svega navedenog, moguće je objasniti činjenicu da nije pronađena povezanost između obiteljske klime i privrženosti kućnim ljubimcima na originalnom uzorku

koji uključuje i one kućne ljubimce koji obitavaju i one koji ne obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru, jednostavnom idejom da se na ulične i dvorišne kućne ljubimce ne gleda kao na punopravne članove obitelji te na čiji razvoj vlasnikove privrženost onda obiteljska klima ne igra nikakvu ulogu. S obzirom na to da ova ideja nije eksplicitno istražena u provedenom istraživanju, daljnji rad će biti potreban u ovom području kako bi se ovo sa sigurnošću moglo utvrditi.

Treći i zadnji problem provedenog istraživanja bio je ispitati razliku u privrženosti kućnim ljubimcima između vlasnika pasa i vlasnika mačaka. S obzirom na proučenu literaturu, za pretpostaviti je bilo da će srednjoškolci razviti snažniju privrženost svojim psima nego mačkama s obzirom na interakciju između psa i njegovog vlasnika koja je po mnogočemu specifična (Dujmović, 2017; Martens i sur., 2016; Županović, 2020). Statistička obrada je upravo ovaj rezultat i pokazala te se time u potpunosti prihvaća postavljena hipoteza. Kako bi se adekvatno pokrila moguća objašnjenja ovog rezultata, valja početi od samog objašnjenja što pse i mačke uopće čini dobrim kućnim ljubimcima te što bi vlasnike mačaka moglo kočiti u razvijanju privrženosti kakvu vlasnici pasa razvijaju prema svojim kućnim ljubimcima.

Mačke su bile posljednje od poznatih udomaćenih životinja. Psi su se udomaćivali zbog svoje koristi za lov, a bavili su se njime na naredbu svojih vlasnika. S druge strane, mačke su se lovom bavile iz vlastitog interesa – bile su jako korisne u uklanjanju štetočina kao što su glodavci, ali činjenica da su ih lovile zbog vlastitog zadovoljstva i zabave a ne iz čovjekove potrebe, im je dala nepovoljnu reputaciju. Njihova sposobnost da se relativno dobro snađu bez čovjekove intervencije je rezultirala pomiješanim mišljenjima kroz povijest. Neki su im narodi pripisivali natprirodne sposobnosti te su ih štovali dok su drugi u njima vidjeli simbol zla. Iako ova vjerovanja nisu naročito stara, danas je u potpunosti nov stav prevladao te su mačke brzo dospjele na sam vrh ljestvice najpoznatijih i najšire držanih kućnih ljubimaca – upravo uz pse. Ipak, ove su dvije vrste kućnih ljubimaca, iako tako popularne zbog svoje responzivnosti i interaktivnosti s vlasnikom, poprilično različite u svojoj naravi, a i brizi. Bly (1998, prema Gosling i sur., 2010) kaže: „Psi dođu kada ih pozovete, mačke dobiju poruku ali javit će vam se kasnije“. Ova šala jako dobro ilustrira kako se osobnosti ovih dviju životinja razlikuju – psi su jako poslušni i lako ih je izdresirati, dok su mačke kao vrsta manje responzivne u komunikaciji s ljudima (Serpell, 1996). Stoga je, pri provođenju istraživanja u području kućnih ljubimaca važno uzeti u obzir da nisu svi ljudi podjednako naklonjeni svim vrstama kućnih ljubimaca. Naime, ljudi se uglavnom svrstavaju u grupu ljubitelja pasa ili u grupu ljubitelja

mačaka. Nekolicina je faktora koji igraju ulogu u tome što nekoga čini ljubiteljem pasa odnosno mačaka: ljubitelji pasa su ekstravertiraniji (Edelson i Lester, 1983), više maskulini (Perrine i Osbourne, 1998), manje hostilni i manje submisivni ljudi češće navode kako su ljubitelji pasa (Bauer i Woodward, 2007), ljubitelji pasa su odani, direktni, ljubazni, timski igrač i utilitaristički, dok su ljubitelji mačaka graciozni, suptilni, neovisni, inteligentni, pažljivi i misteriozni (Long, 2006, prema Gosling i sur., 2010). Neki autori nisu uspjeli pronaći razliku između ove dvije „vrste“ ljudi (Johnson i Rule, 1991; Podberscek i Gosling, 2000). Ipak, jedno je sigurno, a to je da ljudi, kakvi god da jesu, uglavnom preferiraju jedno preko drugog. Stoga treba biti pažljiv pri proučavanju rezultata provedenog istraživanja – istraživanje nije uključivalo varijablu preferencije jedne vrste ljubimca te je moguće da je to utjecalo na konačan rezultat – pospješuje li preferencija vrste ljubimca razvoj privrženosti prema istom? Naravno, o tome se ne može retroaktivno tvrditi, ali je važno upozoriti za buduća istraživanja u ovom području. Tim više što se istraživanje provodilo na adolescentima, nije poznato jesu li njihovi kućni ljubimci upravo oni koje oni sami preferiraju, ili su pak obiteljski kućni ljubimci koje su birali roditelji, ostali članovi obitelji ili slično. Logična pretpostavka bi bila da ljudi razvijaju nešto jaču privrženost prema onoj vrsti kućnog ljubimca koju preferiraju.

Držeći to na umu, postoji i jednostavno objašnjenje za dobivene rezultate. Naime, jedno od ključnih komponenti u razvijanju privrženosti je dodir. Valentinčić (2003, prema Dujmović, 2017) navodi kako psi zahtijevaju više njege od mačaka pa time svojim vlasnicima daju i više prilika za dodirivanje – mačke se većinu vremena same brinu za svoju osobnu higijenu dok psi zahtijevaju malo više pomoći. Psi isto tako zahtijevaju redovne šetnje, više igre i aktivnosti od mačaka te su mnogo socijalniji. Kroz sve ovo mačka čovjeku predstavlja mnogo manju obavezu od psa. Međutim, u isto vrijeme oduzima čovjeku razne prilike za razvijanje privrženosti. Važno je držati na umu i uzorak korišten u istraživanju – adolescenti imaju specifičnu životnu dinamiku, puni su energije i slobodnog vremena (iako toga možda nisu svjesni) što ih čini idealnim vlasnicima energičnog kućnog ljubimca koji zahtijeva puno pažnje i igre, odnosno psa. Ono što je još važno napomenuti, jest rezultat koji je dobiven kada je izračunata razlika u privrženosti kućnim ljubimcima na izdvojenom uzorku isključivo onih sudionika čiji kućni ljubimci obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru, a to jest da u tom slučaju razlika u privrženosti nije bila statistički značajna (*Tablica 4* u Prilogu). Ovo ukazuje na to da potencijalno postoji razlika u načinu na koji ljudi razvijaju privrženost prema svojim kućnim ljubimcima koji obitavaju i onima koji ne obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru, ili barem u načinu na koji razvijaju privrženost prema svojim mačkama koje obitavaju i koje ne

obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru. Najvažniju ulogu u ovom scenariju igra mogućnost fizičkog kontakta vlasnika i kućnog ljubimca – ljubimci koji žive sa svojim vlasnicima češće stupaju u fizički kontakt s istima, naročito u onim kućanstvima u kojima kućni ljubimci spavaju u krevetu sa svojim vlasnicima. S druge strane, mnogo je manje prilika za fizički kontakt između vlasnika i ljubimca kada ljubimac obitava van obiteljskog stambenog prostora te se uglavnom s njim stupa u kontakt u vremenu predodređenom za igru, vježbu ili brigu, što rezultira mnogo manjim vremenskim okvirom za utjecaj fizičkog kontakta na razvoj privrženosti. Moguće je i da je podjednako jednostavno razviti snažnu privrženost prema obje vrste kućnih ljubimaca kada obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru jer u toj situaciji obje vrste imaju na raspolaganju maksimalnu količinu vremena provedenu sa vlasnikom za razvoj privrženosti. Međutim, izdvojeni konačni uzorak je malen (svega 52 vlasnika pasa te 23 vlasnika mačaka) što je velik nedostatak ovog rezultata te bi veći uzorak bio potreban kako bi se utvrdilo igra li u ovom slučaju mjesto obitavanja kućnog ljubimca ulogu ili ne.

Jedan od nedostataka provedenog istraživanja je činjenica da se koristio prigodni uzorak – sudionici su prikupljeni u Splitsko-dalmatinskoj i Zadarskoj županiji s obzirom na to da je istraživač ostvario kontakt sa školama na tom području te se preko škola krenulo oglašavanje o provedbi istraživanja, međutim, bilo bi poželjnije da uzorak obuhvaća škole po čitavoj Republici Hrvatskoj kako bi se dobila šira slika o hrvatskim adolescentima u ovom području istraživanja. Isto tako, na početku prikupljanja sudionika link za anketu je bio prosljeđen učenicima od strane njihovih razrednika/ravnatelja/pedagoga/knjižničara s obzirom na to da su se mjere opreza zbog pandemije COVID-19 tek suspendirale. Međutim, nakon što je link uručen istima, nije poznato u kakvim su uvjetima ankete ispunjene – jesu li učenici pod nadzorom svojih profesora ispunjavali ili su pak to radili u svoje slobodno vrijeme, u društvu prijatelja ili u savršenoj tišini? Drugi dio sudionika je prikupljen tako što je link učenicima osobno prosljeđen od strane istraživača te su bili nadgledani od strane istog dok anketu nisu ispunili – bilo bi idealno kada bi svi sudionici bili prikupljeni na taj način jer to nudi najveću sigurnost da su sudionici skoncentrirano i pažljivo odgovorili na sva pitanja. Nadalje, kao što je već spomenuto, trebalo bi uvesti pitanje o preferenciji pasa ili mačaka, s obzirom na to da preferencija jedne vrste vjerojatno olakšava razvoj privrženosti istoj – ideja koju bi bilo zanimljivo ispitati. Nije bilo poznato jesu li kućni ljubimci na koje su se odgovori odnosili zapravo preferirana vrsta kućnog ljubimca samih sudionika.

6. ZAKLJUČCI

1. Utvrđena je statistički značajna pozitivna povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i globalne dimenzije roditeljske podrške i za ponašanje majke i za ponašanje oca – sudionici koji su percipirali roditeljevu roditeljsku podršku povoljnijom, privrženiji su svom kućnom ljubimcu. Međutim, nije utvrđena statistički značajna povezanost između privrženosti kućnom ljubimcu i globalnih dimenzija popustljivosti te restriktivne kontrole ni kod procjene majčinog ni kod procjene očeva roditeljskog ponašanja.
2. Nije utvrđena statistički značajna povezanost između obiteljske klime i privrženosti kućnom ljubimcu kod srednjoškolaca.
3. Utvrđena je statistički značajna razlika u privrženosti kućnom ljubimcu između vlasnika pasa i vlasnika mačaka. Vlasnici pasa su privrženiji svojim kućnim ljubimcima od vlasnika mačaka.

7. LITERATURA

- Adams, C. L., Bonnett, B. N. i Meek, A. H. (2000). Predictors of owner response to companion animal death in 177 clients from 14 practices in Ontario. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 217(9), 1303-1309.
- Albert, A. i Bulcroft, K. (1988). Pets, families, and the life course. *Journal of Marriage and the Family*, 50(2), 543-552.
- Amato, P. R. (1994). Father-child relations, mother-child relations, and offspring psychological well-being in early adulthood. *Journal of Marriage and the Family*, 1031-1042.
- Anić, V., Brozović Rončević, D., Goldstein, I., Goldstein, S., Jojić, Lj., Matasović, R. i Pranjković, I. (2004) *Hrvatski enciklopedijski rječnik, knj. 5*. Novi Liber.
- Arambašić, G. K. L., Kuterovac-Jagodić, G. i Vidović, V. V. (1999). Pet ownership and children's self-esteem in the context of war. *Anthrozoös*, 12(4), 218-223.
- Archer, J. i Winchester, G. (1994). Bereavement following death of a pet. *British Journal of Psychology*, 85(2), 259-271.
- Ary, D. V., Duncan, T. E., Duncan, S. C. i Hops, H. (1999). Adolescent problem behavior: The influence of parents and peers. *Behaviour research and therapy*, 37(3), 217-230.
- Bailey, K. G. (1988). Psychological kinship: Implications for the helping professions. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 25(1), 132-141.
- Barber B. K., Maughan S. L. i Olsen J. A. (2005). Patterns of parenting across adolescence. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2005(108), 5-16.
- Barber, B. K., Olsen, J. E. i Shagle, S. C. (1994). Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalized and externalized behaviors. *Child Development*, 65(4), 1120-1136.
- Barber, B. K. i Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents. U B. K. Barber (Ur.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (str. 15-52). American Psychological Association.

- Bauer, A. i Woodward, L. (2007). People and their pets: A relational perspective on interpersonal complementarity and attachment in companion animal owners. *Society & Animals*, 15(2), 169-189.
- Baumrind, D. (1967) *Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior*. Preuzeto s <http://persweb.wabash.edu/facstaff/hortonr/articles%20for%20class/baumrind.pdf>
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83-96.
- Berk, L. E. (2007). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Naklada Slap.
- Bloom, B. L. (1985). A factor analysis of self-report measures of family functioning. *Family Process*, 24(2), 225-239.
- Brody, J. E. (2001). VIP Medical Treatment Adds Meaning to Dog's (or Cat's) Life. *New York Times*, 4.
- Brown, B. (1990). Peer groups. U S. Feldman i G. Elliot (Ur.), *At the threshold: The developing adolescent* (str. 171-196). Harvard Univesity Press.
- Bryant, B. K. (1985). The neighborhood walk: Sources of support in middle childhood. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(3), 34-44.
- Burger, G. K. i Armentrout, J. A. (1971). A factor analysis of fifth and sixth graders' reports of parental child-rearing behavior. *Developmental Psychology*, 4(3), 483-483.
- Cain, A. O. (1985). Pets as family members. *Marriage & Family Review*, 8(3-4), 5-10.
- Carr, A. (2015). *The handbook of child and adolescent clinical psychology: A contextual approach*. Routledge.
- Coha, A. M. (2019). *Odnos obiteljske klime s raspoloženjima, socijalnim odnosima i školskim postignućem adolescenata* (Diplomski rad). Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Hrvatska.
- Cohen, S. P. (1985). The role of social work in a veterinary hospital setting. *The Veterinary clinics of North America. Small Animal Practice*, 15(2), 355-363.
- Cohen, S. P. (2002). Can pets function as family members? *Western Journal of Nursing Research*, 24(6), 621-638.

- Coren, S. (1997). Allergic patients do not comply with doctors' advice to stop owning pets. *BMJ: British Medical Journal*, 314(7079), 517.
- Cummings, E.M., Davies, P.T. i Campbell, S.B. (2000). Developmental Psychopathology and Family Process, Theory, Research and Clinical Implications. *The Guilford Press*.
- Čudina Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Golden marketing.
- Dishion, T. J. i Loeber, R. (1985). Adolescent marijuana and alcohol use: The role of parents and peers revisited. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 11(1-2), 11-25.
- Dodge, K. A., Pettit, G. S. i Bates, J. E. (1994). Socialization mediators of the relation between socioeconomic status and child conduct problems. *Child Development*, 65(2), 649-665.
- Edelson, J. i Lester, D. (1983). Personality and pet ownership: A preliminary study. *Psychological Reports*.
- Ešegović, K. (2018). *Utjecaj kućnih ljubimaca na zdravlje i kvalitetu života (Završni rad)*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, Hrvatska.
- Filek, M. (2017). *Obiteljska klima i njezin utjecaj na razvoj djeteta (Završni rad)*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, Hrvatska.
- Friedmann, E. i Thomas, S. A. (1995). Pet ownership, social support, and one-year survival after acute myocardial infarction in the Cardiac Arrhythmia Suppression Trial (CAST). *The American Journal of Cardiology*, 76(17), 1213-1217.
- Friedmann, E., Katcher, A. H., Thomas, S. A., Lynch, J. J. i Messent, P. R. (1983). Social interaction and blood pressure: influence of animal companions. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 171(8), 461-465.
- Gerwolls, M. K. i Labott, S. M. (1994). Adjustment to the death of a companion animal. *Anthrozoös*, 7(3), 172-187.
- Gosling, S. D., Sandy, C. J. i Potter, J. (2010). Personalities of self-identified “dog people” and “cat people”. *Anthrozoös*, 23(3), 213-222.
- Havighurst, R. J. (1948). *Developmental tasks and education*. University of Chicago Press.
- Hazen, E., Schlozman, S. i Beresin, E. (2008). Adolescent psychological. *Pediatrics in Review*, 29(5), 161-168.

- Headey, B., Na, F. i Zheng, R. (2008). Pet dogs benefit owners' health: A 'natural experiment' in China. *Social Indicators Research*, 87(3), 481-493.
- Heyns, B. (1982). *Summer learning and the effects of schooling*. Academic Press.
- Hirschman, E. C. (1994). Consumers and their animal companions. *Journal of Consumer Research*, 20(4), 616-632.
- Hochschild, A. (1989). *The second shift*. Avon.
- Hoeve M., Dubas J. S., Eichelsheim V. I., Van der Laan P. H., Smeenk W. i Gerris J. R. M. (2009). The Relationship between Parenting and Delinquency: A Meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37(6), 749-775.
- Johnson, S. B. i Rule, W. R. (1991). Personality characteristics and self-esteem in pet owners and non-owners. *International Journal of Psychology*, 26(2), 241-252.
- Johnson, T. P., Garrity, T. F. i Stallones, L. (1992). Psychometric evaluation of the Lexington attachment to pets scale (LAPS). *Anthrozoös*, 5(3), 160-175.
- Kapur, S. (2015). Adolescence: The stage of transition. *Horizons of Holistic Education*, 2, 233-250.
- Katz, L. F. i Gottman, J. M. (1996). Spillover effects of marital conflict: In search of parenting and coparenting mechanisms. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1996(74), 57-76.
- Kay, W. J., Cohen, S. P., Nieburg, H. A., Fudin, C. E., Grey, R. E., Kutscher, A. H. i Osman, M. M. (1988). *Euthanasia of the companion animal. The impact on pet owners, veterinarians, and society*. Charles Press, Publishers.
- Kendler, K. S., Sham, P. C. i MacLean, C. J. (1997). The determinants of parenting: an epidemiological, multi-informant, retrospective study. *Psychological Medicine*, 27(3), 549-563.
- Keresteš, G. (1999.). *Agresivno i prosocijalno ponašanje školske djece u kontekstu ratnih zbivanja: provjera posredujućeg utjecaja roditeljskog ponašanja* (Neobjavljena disertacija). Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska.

- Keresteš, G. (2001). Roditeljsko ponašanje i obiteljska klima u obiteljima samohranih majka. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 10(4-5 (54-55)), 903-925.
- Keresteš, G. (2002). *Dječje agresivno i prosocijalno ponašanje u kontekstu rata*. Naklada Slap.
- Keresteš, G., Brković, I., Kuterovac Jagodić, G. i Greblo, Z. (2012). Razvoj i validacija Upitnika roditeljskog ponašanja. *Suvremena psihologija*, 15(1), 23-41.
- Kidd, A. H. i Kidd, R. M. (1989). Factors in adults' attitudes toward pets. *Psychological Reports*, 65(3), 903-910.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling: Third edition*. The Guilford Press.
- Kosterman, R., Haggerty, K. P., Spoth, R. i Redmond, C. (2004). Unique influence of mothers and fathers on their children's antisocial behavior. *Journal of Marriage and Family*, 66(3), 762-778.
- Kurdek, L. A. (2009). Pet dogs as attachment figures for adult owners. *Journal of Family Psychology*, 23(4), 439-446.
- Lamb, M. E. (1987). Introduction: The emergent father. U M. E. Lamb (Ur.), *The father's role: A cross-cultural perspective* (str. 3-25). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Macuka, I. (2007). Skala percepcije roditeljskog ponašanja–procjena valjanosti. *Suvremena psihologija*, 10(2), 179-199.
- Mallon, G. P. (1993). A study of the interactions between men, women, and dogs at the ASPCA in New York City. *Anthrozoös*, 6(1), 43-47.
- Martin, B. (1990). The transmission of relationship difficulties from one generation to the next. *Journal of Youth and Adolescence*, 19(3), 181-199.
- Martin, C. A. i Colbert, K. K. (1997). *Parenting: a life span perspective*. McGraw-Hill Book Company.
- McCall, R. B. (2011). Children without permanent parents: Research, practice, and policy: IX. Research, practice, and policy perspectives on issues of children without permanent

- parental care. *Monographs of the Society for Research in Child Development*. 76(4), 223–272.
- McKeown, R. E., Garrison, C. Z., Jackson, K. L., Cuffe, S. P., Addy, C. L. i Waller, J. L. (1997). Family structure and cohesion, and depressive symptoms in adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 7(3), 267-282.
- McNally, S., Eisenberg, N. i Harris, J. D. (1991). Consistency and change in maternal child-rearing practices and values: A longitudinal study. *Child Development*, 62(1), 190-198.
- McNicholas, J. i Collis, G. M. (2001). Children's representations of pets in their social networks. *Child: Care, Health and Development*, 27(3), 279-294.
- McNicholas, J., Gilbey, A., Rennie, A., Ahmedzai, S., Dono, J. A. i Ormerod, E. (2005). Pet ownership and human health: a brief review of evidence and issues. *Bmj*, 331(7527), 1252-1254.
- Michalos. A. C. (2014). Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research. *Springer Netherlands*.
- Ombla, J. (2012). Kućni ljubimci i implikacije za zdravlje i psihofizičku dobrobit njihovih vlasnika. *Klinička psihologija*, 5(1-2), 59-79.
- Pattison, E. M., Defrancisco, D., Wood, P., Frazier, H. i Crowder, J. (1975). A psychosocial kinship model for family therapy. *American Journal of Psychiatry*, 132(12), 1246-1251.
- Perrine, R. M. i Osbourne, H. L. (1998). Personality characteristics of dog and cat persons. *Anthrozoös*, 11(1), 33-40.
- Petz, B., Kolesarić, V. i Ivanec, D. (2012). *Petzova statistika*. Naklada slap.
- Pleck, J. H. (1985). *Working wives, working husbands*. Sage Publications.
- Podberscek, A. L. i Gosling, S. D. (2000). Personality research on pets and their owners: Conceptual issues and review. *Companion animals and us: Exploring the relationships between people and pets*, 143-167.
- Rečić, M. (2006) *Obilježja dobrog obiteljskog odgoja*. Tempo.

- Reitz, E., Deković, M. i Meijer, A. M. (2006). Relations between parenting and externalizing and internalizing problem behaviour in early adolescence: Child behaviour as moderator and predictor. *Journal of Adolescence*, 29(3), 419-436.
- Robin, M. i Benseel, R. T. (1985). Pets and the socialization of children. *Marriage & Family Review*, 8(3-4), 63–78.
- Rosić, V. (2005) *Odgoj, obitelj, škola. Mala enciklopedija odgoja*. Žagar.
- Russell, G. i Russell, A. (1987). Mother-child and father-child relationships in middle childhood. *Child Development*, 58(6), 1573-1585.
- Rynearson, E. K. (1978). Humans and pets and attachment. *The British Journal of Psychiatry*, 133(6), 550–555.
- Schludermann, S. M. i Schludermann, E. H. (1983). Sociocultural change and adolescents' perceptions of parent behavior. *Developmental Psychology*, 19(5), 674.
- Serpell, J. A. (1996). Evidence for an association between pet behavior and owner attachment levels. *Applied Animal Behaviour Science*, 47(1-2), 49-60.
- Sheffield Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. i Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388.
- Shore, E. R., Riley, M. L. i Douglas, D. K. (2006). Pet owner behaviors and attachment to yard versus house dogs. *Anthrozoös*, 19(4), 325-334.
- Siegel, J. M. (1990). Stressful life events and use of physician services among the elderly: the moderating role of pet ownership. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(6), 1081-1086.
- Siegel, J. M. (1995). *Pet Ownership and the Importance of Pets Among Adolescents*. *Anthrozoös*, 8(4), 217–223.
- Smojver-Ažić, S. i Topalović, Z. (2010). Uloga kućnih ljubimaca u socioemocionalnom razvoju djece školskog uzrasta. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 151(2), 171-194.

- Smolkovic, I., Fajfar, M. i Mlinaric, V. (2012). Attachment to pets and interpersonal relationships: Can a four-legged friend replace a two-legged one? *Journal of European Psychology Students*, 3(1), 15-23.
- Suchman, N. E., Rounsaville, B., DeCoste, C. i Luthar, S. (2007). Parental control, parental warmth, and psychosocial adjustment in a sample of substance-abusing mothers and their school-aged and adolescent children. *Journal of substance abuse treatment*, 32(1), 1-10.
- Teerikangas, O. M., Aronen, E. T., Martin, R. P. i Huttunen, M. O. (1998). Effects of infant temperament and early intervention on the psychiatric symptoms of adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 37(10), 1070-1076.
- Tomasović, Ć. (2009) *Zadaće obiteljskog odgajanja*. Preuzeto s http://www.kucice.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=416:zadac-obiteljskog-odgajanja&catid=30:za-bolji-i-sretniji-ivotni-put&Itemid=75
- van den Akker, A. L., Deković, M. i Prinzie, P. (2010). Transitioning to adolescence: How changes in child personality and overreactive parenting predict adolescent adjustment problems. *Development and Psychopathology*, 22(1), 151-163.
- Van Houtte, B. A. i Jarvis, P. A. (1995). The role of pets in preadolescent psychosocial development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16(3), 463-479.
- Van Ijzendoorn, M.H. (1995). Adult attachment representations, parental responsiveness, and infant attachment: A meta-analysis on the predictive validity of the Adult Attachment Interview. *Psychological Bulletin*, 117(3), 387-403.
- Vizek-Vidović, V., Vlahović-Štetić, V. i Bratko, D. (1999). Pet ownership, type of pet and socio-emotional development of school children. *Anthrozoös*, 12(4), 211-217.
- Vuković, N. (2019). *Kućni ljubimci kao članovi obitelji: narativne strategije antropomorfizacije i familijarizacije životinja u suvremenom hrvatskom društvu* (Diplomski rad). Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska.
- Vulić-Prtorić, A. (2002). Obiteljske interakcije i psihopatološki simptomi u djece i adolescenata. *Suvremena psihologija*, 5(1), 31-51.

- Way, W. L. i Rossman, M. M. (1996) *Lessons from Lifes First Teacher: The Role of the Family in Adolescent and Adult Readiness for School to Work Transition*. National Center for Research in Vocational Education.
- Westgarth, C., Boddy, L. M., Stratton, G., German, A. J., Gaskell, R. M., Coyne, K. P., ... i Dawson, S. (2013). Pet ownership, dog types and attachment to pets in 9–10 year old children in Liverpool, UK. *BMC Veterinary Research*, 9(1), 1-10.
- Zasloff, R. L. (1996). Measuring attachment to companion animals: a dog is not a cat is not a bird. *Applied Animal Behaviour Science*, 47(1-2), 43-48.
- Zeanah, C.H., Boris, N.W. i Larrieu, J.A. (1997). Infant development and developmental risk: A review of the past 10 years. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 36(2), 165-178.

8. PRILOG

Tablica 1 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije između rezultata na mjeri privrženosti kućnom ljubimcu i mjeri percipiranog roditeljskog ponašanja majke ($N=150$)

Varijable	Privrženost kućnim Ljubimcima
Roditeljska podrška	0.21*
Toplina	0.13
Autonomija	0.18*
Roditeljsko znanje	0.15
Induktivno rezoniranje	0.20*
Restriktivna kontrola	0.11
Intruzivnost	0.35
Kažnjavanje	0.18*
Popustljivost	-0.14

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablica 2 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije između rezultata na mjeri privrženosti kućnom ljubimcu i mjeri percipiranog roditeljskog ponašanja oca ($N=149$)

Varijable	Privrženost kućnim Ljubimcima
Roditeljska podrška	0.20*
Toplina	0.16
Autonomija	0.19*
Roditeljsko znanje	0.16*
Induktivno rezoniranje	0.17*
Restriktivna kontrola	0.06
Intruzivnost	0.02
Kažnjavanje	0.09
Popustljivost	0.02

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablica 1 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije između rezultata na mjeri privrženosti kućnom ljubimcu i mjeri obiteljske klime ($N=97$)

Varijable	Privrženost kućnim ljubimcima
Obiteljska klima	0.28*

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablica 4 Prikaz rezultata t-testa za nezavisne uzorke prilikom ispitivanja razlika u privrženosti kućnom ljubimcu samo kod onih vlasnika pasa ($N=52$) i vlasnika mačaka ($N=23$) čiji kućni ljubimci obitavaju u obiteljskom stambenom prostoru

Mjere	<i>M1</i>	<i>M2</i>	t-vrijednost	<i>Df</i>	<i>p</i>	<i>Levenov</i> <i>p</i>
Privrženost kućnom ljubimcu	97.33	91.69	1.34	73	0.18	0.39

* $p < .05$, ** $p < .01$

Legenda: *M1* = aritmetička sredina privrženosti kod vlasnika pasa, *M2* = aritmetička sredina , privrženosti kod vlasnika mačaka